

jogon úgy látszik nem áll, hanem egyáltalán nem volna határolva az idő? ! vagy egy év volna az irányadó? (ex PHT. 17. indoklás; nagyobb kiadás 35. l.) vagy „hosszu idő“ (sok év) állna az atya rendelkezésére? (ex Curia I. 1514/1924, PHT 1916. 8. l.) Ismételten elő, fordul azonban, hogy a férj megleégszik az asszony elüzésével, bon-tással vagy anélkül, de a gyermek törvénytelenítésével nem foglalkozik, bár tud annak születéséről. Később, esetleg évtizedek múlva, a férj aztán elhalálozik és egyéb rokonsága birtokba veszi hagyatékát ab intestato, vagy esetleg végrendelet alapján, amely végrendelet a kérdéses gyermekről vagy egészen hallgatott, vagy pedig azt kifejezetten törvénytelennek deklarálta, sőt esetleg megbizta a végrendeleti örökösöket a törvénytelenítésnek jogi keresztülvitelével. Előáll mindez esetekben a gyermek mint törvényes örökös, esetleg mint kötelezésrészes közt egyfelől, és másfelől a többi törvényes, illetve végrendeleti örökös közt az örökösödési per, melyben a származás törvényes volta praejudiciális kérdés-ként szerepel. Szabály már most (PHT. 16., nagyobb kiadás 31. l. skk.), hogy végrendeletileg a megtámadás joga át nem ruházható és egyébként is csak akkor illeti meg, ex lege, az örökösöket, ha a férj a gyermekről nem tudott (amely esetben a megtámadási határidő nem is kezdett folyni?), vagy a megtámadási per (pp. 696—700. §§.) indításában akadályozva volt (amely esetben a határidő nem folyhatott le?). E kivételektől eltekintve, a származás törvényessége s tehát az öröklési jogosultság is (mely nem követhet a státustól külön sorsot: PHT. 16. indokok in fine!) semmiképpen sem tehető vitássá (Curia I. 6337/1925 1927 III. 10. JH. 783; III. 3700/1926. 1927, I. 27. JH. 359.). Az egyéb örökösök perjogilag ugyan vihetnek e kérdésben pert (pp. 701. §.), de azt a jelzett kivételek fennforgásának bizonyítása nélkül az anyagi jog folytán meg nem nyerhetik (a pp. nem óhajtottta az anyagi jogot tangálni: ex miniszteri ind. a 696. §-hoz. I. Magyar Törvénytár 1911. 261. l. j.). A megtámadhatás jelzett körén kívül a törvényességi vélelem praesumptio juris et de jure erejével bir, helytelen tehát azt félretenni pusztán annak bebizonyítása folytán, hogy a gyermek ténylegesen nem a férjtől származott. (Igy Curia I. 5424/1925, 1927. II. 4., a JH. 573. alatti közlés szerint. A döntés csak akkor helyes, ha a fentjelzett kivételes esetek valamelyikének fennforgása is bizonyitva volt, miről azonban a közlés hallgat.) *b. gy.*

Holttányilváníítás, házasság, gyermek. Maga a holttányilváníítás tudvalevőleg nem szünteti meg a házasságot. Még kevésbbé az, hogy az egyik fél halottnak hiszi a másikat

anélkül, hogy az holtta lenne nyilvánítva, — teszem asszony a harctéren vagy hadifogságban eltűnt férjét pusztá magánlevélbeli értesítésre. És legkevésbé szüntetheti meg a házasságot az, hogy egyik házastárs a másik hollétről már hosszabb ideje nem tud ugyan, de nincs semmi oka azt halottnak hinni. Az élet fóruma előtt persze jogosultnak vallja magát az így magáramaradt fél is, hogy esetleg mással álljon össze; együttélések keletkeznek, gyermekek születnek, olykor új házasságok is köttetnek — utóbbiak jogosan, ha megtörtént a holttan nyilvánítás; de ismételten anélkül is, jogellenesen, az anyakönyvvezető tévedése vagy megtévesztése révén. Érdekesen világítja meg néhány friss keletű bírói határozat az e téren előálló jogi bonyodalmakat. Liberálisan döntöttek (Curia III. 1973/1926, 1927. I. 19., JH. 272.) abban, hogy ha valamelyik házaspár második házasságot köt első házastársának holttan nyilvánítása előtt (amikor voltaképp tehát az új házasság nem lett volna megköthető!), azonban utóbb a holttan nyilvánítást keresztülviszik és az elhalálozás napjául a második házasságkötés napját megelőző időpontot állapítanak meg: úgy ezután már a második házasság sikerrel meg nem támadható. Jogtechnikailag kifejezve: a holttan nyilvánításnak visszaható erőt tulajdonítottak az impedimentum ligaminis elhárítására nézve a megállapított elhalálozási napig. Ugyancsak liberális szellemű a bigámia vádja alóli felmentés, mikor az asszony férjét holtan híven, de annak holttan nyilvánítása nélkül újra házasságra lépett (Curia büntető III. 4666/1926, 1927. V. 3., JH. 885.). Természetesen a pusztá tényleges különválás alatt született gyermek a férj törvényes gyermekének lévén tekintendő, amíg nem törvénytelenítették (lásd erről külön szemlénket): „jogilag ki van zárva“ eddigi felfogásunk szerint az, hogy az asszony a gyermek tényleges apját tartásdíjra perelhesse (bpesti tábla III. 2974/1924, 1927. VI. 3., JH. 1071; notabene ez esetben nem volt a férj holttan nyilvánítva, mint az alább idézendőben!) Mégis a gyermektartással már olyan pontra érünk, ahol reális és morális érzékünk elkezd tiltakozni az üres jogfogalmi igazság ellen. A gyermeket valakinek tartania kell, s a férj praktice elérhetetlen; a jog nem helyezkedhetik a saját eleganciája és konzekvens volta kedvéért arra az álláspontra, hogy hadd nyomorogjon, esetleg hadd pusztuljon el az a „törvényes“ gyermek az anyja mellett, — míg ha törvénytelen volna, mégis csak jobban járna, mert tartásra lehetne kötelezni a természetes apát. Olvastunk újabban német-jogi döntéseket, melyek itt centrálisként a gyermek érdekéből indultak ki s áttörték az eddigi elvi helyzetet. Minálunk is közeledik efelé, legalább egy nuance-szal, az a szépen indokolt határozat (pécsi tábla I. 362/1927, 1927.

V. 7., JH. 1072.), mely szerint, ha az asszony férje holtta-nyilvánítása után szül gyermeket, anélkül, hogy új házasságra lépett volna (tehát a HT. szerint anélkül, hogy régi házassága megszűnt volna): mégis alkalmazni a holtta-nyilvánítási vélelemnek általános (nem HT.-beli gyengébb) következményeit kell, s tehát kötelezni lehet a gyermeknek tartására azt, aki természetes apának vélelmezendő. *b. gy.*

Hatáskör a valorizáció kérdésében. Ez egyike azon pontoknak, amelyeken 1927 folyamán éles fordulatot vett a gyakorlat. Előzőleg (mint azt részletesen kimutattam „Valorizációs joggyakorlatunk 1927-ig“ c. füzetem 31. lapján), a kir. bíróságok előtt az az elv uralkodott, hogy a valorizációs jogvita rendes polgári peruttra tartozik (közelebbről: az általánosan illetékes bíróság elé) még olyankor is, amikor maga az alapkérdés más fórum elé van utalva. Konstruktíve ezt arra a régebbi szemléletre alapították, hogy a valorizációs igény az alapkövetelésen kívülálló, kártérítési jellegű önálló igény. Praktice nagy hasznára volt a valorizációs törekvéseknek a rendes bírói hatáskörbe vonás, természetesen egyébként közigazgatási utra maradó ügyekben, amikor az államot perelték, mert késedelmesen fizetett valakinek. Természetesen az érdekelt közigazgatási fórumok a maguk részéről nem mondtak le vitássá tett kompetenciájukról, és így pozitív hatásköri összeütközések révén a Hatásköri Bíróság elé került a kérdés. Ez már most a rendes bírói hatáskör *ellen* döntött: „Állandóan alkalmazott szabály, hogy amely hatóságnak a hatáskörébe az alapkövetelés tartozik, ugyanoda tartozik a követelés átszámitására (valorizálására) irányuló igény elbírálása is“. (1926 nov. 15., 1926 Hb. 46. sz., Ig. Közl. 1927 6. lap sub 43/1926. Ugyanugy az ugyanazonnap kelt Hb. 75., 78. és 80. számú határozatok is, olv. ugyanott 7—8. lap rendre sub 51., 52. és 53/1926; továbbá Hb. 48. sz. 1926 X. 11., ugyanott 6. lap sub 44/1926; v. ö. Ptjt 1926 12. sorsz.: Hb. 15/1924, id. Ptjt. 1927 25. sorsz.-nál és Hb. 12. sz., 1927 IV. 25., Ig. Közl. 1927 72. lap sub 25.). Theoretice a hatásköri konfliktusok legfőbb fórumának e döntései a haladottabb „identitási“ felfogásra baziroznak. Praktice az ügykategóriák nagyrésztében visszavetik az alapos igényeket a „korona = korona“ kietlen régióiba. A jog ironiája és paradoxonja: az átértékelés elvi győzelme következtében vereséget szenvednek egyes in concreto valorizációt kérő érdekelttek! A kir. bíróságok természetesen alkalmazkodnak a Hatásköri Bíróság döntéséhez és ujabban már rendre megtagadják ilyen esetekben hatáskörüket. Igy pl. törvényes gyermek tartásdíjának felemelését immár átengedik a gyámhatóságnak (Curia III. 1907/1927, 1927 V. 18. JH. 982,